

Трещов М.М.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

АКТУАЛІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРИ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Статтю присвячено формуванню актуальних, особливо із огляду на наслідки повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, шляхів удосконалення архітектури державної міграційної політики. За даними ООН, все більше українців мігрують до інших країн у пошуках безпеки, захисту та допомоги. Це, безумовно, позначилося на всіх сферах соціально-економічної діяльності, а тому потребує зміни пріоритетів і методів державного управління. Проаналізовано соціально-економічне становище України із урахуванням впливу міграційних процесів на його стійкість, зокрема акцентовано увагу на таких аналітичних даних, як інвестицій в новітні технології та в людський капітал, динаміка виїзду українців в інші країни та відповідно їх повернення, стан ринку праці в Україні, бюджетні показники тощо. Також досліджено позиції України в показових глобальних рейтингах за Індексом сприйняття корупції та Індексом економічної свободи. Результати аналізу показали невтішні тенденції міграційних процесів. У свою чергу, закінчення війни, розвиток економіки та відбудова інфраструктури та житла, можливості працевлаштування є основними факторами, які теоретично можуть сприяти поверненню громадян в Україну. З точки зору досягнення стратегічної мети забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України з акцентом на потреби вимушених переселенців запропоновано нову архітектуру державної міграційної політики, спрямовану на забезпечення стабільного функціонування трудових ресурсів, ринок і стимулювання підприємництва в регіонах з високим відсотком населення, масштабне відновлення соціальної, комунальної та транспортної інфраструктури та реконструкція житлового фонду. Нова архітектура повинна ґрунтуватися на концепції рещорингу людського капіталу, а також включати такі кластери, як дипломатичне співробітництво з країнами-реципієнтами та аналітична робота з визначення потреб і настроїв вимушених мігрантів, запровадження стимулів для повернення українців (як забезпечення основних потреб, так і додаткові стимули), а також інформаційно-комунікаційна робота.

Ключові слова: державне управління, міграція, державна міграційна політика, біженці, трудова міграція, ринок праці, бюджетна політика, рещоринг людського капіталу.

Постановка проблеми. З початком повномасштабної агресії Російської Федерації кордони України за даними ООН в пошуках безпеки, захисту та допомоги перетнули 20,7 млн українців, а повернулося на липень 2023 року 14,4 млн громадян. Біженцями стало 6331 тис. українців, з яких 5967 тис. залишилося в Європі, а 364 тис. – поза Європою [1].

Враховуючи затяжний характер активної фази російсько-української війни, фактичну заборону на виїзд чоловіків закордон та триваючу адаптацію і натуралізацію українців в країнах приживання, а особливо дітей, на нашу думку, ця тенденція має тренд до погіршення оскільки населення продовжить і далі активно емігрувати, особливо освічені і професійно вмотивовані представники середнього класу. Це призведе до неможливості не лише обслуговувати бюджетні витрати через відсутність трудових ресурсів для генерації ВВП

в Україні та сплати в належних обсягах податки, а й виконання соціальні зобов'язань держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На необхідності удосконалення міграційної політики наголошують вчені протягом останніх п'яти років, як з точки зору науки публічного управління та адміністрування, так і правових і економічних наук. Ґрунтовно досліджені питання Імплементация стандартів країн ЄС в державну міграційну політику України, зокрема перспективам удосконалення законодавства України про адміністративну відповідальність у сфері міграції в роботі Т. Дракохруст [2], що залишається досі актуальним із огляду на посилення євроінтеграційного вектору в Україні. Чіткий акцент на міграційних аспектах в країні ЄС прослідковується й у інших напрацюваннях. Більше того, Ю. Курилюк, Н. Родінова, П. Овчар звертають увагу на вагомість вирішення проблем нелегальної міграції в країні

ЄС за рахунок таких заходів, як прийняття нормативно-правових документів щодо обмеження міграційних потоків на загальноєвропейському рівні та уніфікація міграційного законодавства ЄС та законодавства країн-членів [3, с. 7]. Про нову міжнародну міграційну парадигму говорять К. Чаплинський, В. Савіщенко, С. Шевченко, яка передбачає зміну суспільних орієнтирів та установок з конфронтації на прийняття, а також створення правових, економічних та соціальних умов для повноцінного «входження» мігрантів до іншої культури [4, с. 41]. Щодо внутрішнього державного регулювання міграційних потоків, то І. Шапоренко виокремлює методи прямого впливу, безпосередньо визначають міграційну поведінку реальних і потенційних мігрантів, застосовуються найчастіше в формі нормативних правових важелів: встановлення квот і дозволів на працевлаштування мігрантів; заборона на прийом на роботу мігрантів для конкретних галузей, професій або робіт; депортація мігрантів, які порушили національне законодавство; застосування режиму рестрації, відповідальність за порушення чинних нормативних актів та інших [5, с. 257]. Погоджуємось і з А. Мунько, яка переконана, що стратегічними пріоритетами державної міграційної політики з метою повернення трудового та інтелектуального капіталу є втілення економічного прориву, забезпечивши перехід від сировинної до інноваційної економіки та розвиток середнього класу не менше 60 % від працездатного населення України [6, с. 99]. У останніх дослідженнях (від початку повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 року) вітчизняні науковці наголошують, що Україні наразі вкрай необхідна чітко артикульована, ресурсно й законодавчо забезпечена міграційна політика, яка має бути спрямована на мінімізацію негативних наслідків міграції та максимально можливе її використання для розвитку національної економіки. А. Ставицька, К. Попович, М. Септа для вирішення нагальних проблем міграції пропонують комплексний підхід, який враховуватиме інформаційні, соціально-економічні та правові заходи як єдиний механізм підвищення рівня національної економіки, в тому числі в нинішніх складних умовах воєнного стану [7, с. 118]. О. Дзеніс, Н. Шарко відзначають пряму залежність стабільності економіки від державного регулювання процесу трудової міграції кожна, а отже важливо приділяти увагу умовам працевлаштування (створенню робочих місць, підняттю заробітної плати в залежності від кваліфікації робочої сили для своїх громадян та створенню фільтру для мігруючих в Україну) [8, с. 4].

Міграційна проблематика на різних рівнях державного управління є предметом досліджень й інших науковців, однак, очевидно, що другий рік повномасштабної війни з РФ щодня вносить корективи в потоки українських мігрантів. Відповідно, не втрачає актуальності як перманентний аналіз поточного стану, так і перегляд векторів державного регулювання міграційних процесів.

На момент проведення цього дослідження в Україні до категорії економічно активних можна віднести не більше, ніж 12 млн громадян, з яких працевлаштованими є 9,1–9,5 млн осіб, а 2,7 млн є або безробітними або працюють виключно в тіншовому секторі економіки не маючи жодних офіційних доходів. Ще 17 млн українців з 29 млн осіб наявного в Україні на поточний момент населення – це економічно неактивне населення, яке включає пенсіонерів та дітей. Враховуючи, що приблизно 2,5 млн осіб є працівниками інституцій публічного управління, отримуємо, що на 7 млн осіб, які задіяні в реальному секторі економіки утримують 22 млн інших громадян, що дає картинку жорсткої демографічної кризи, адже на одного працюючого приходиться щонайменше 3 особи, які не задіяні в продукуванні ВВП [9, с. 13]. Додатково зазначимо про стійкий тренд до скорочення чисельності населення.

Ця однозначна статистика говорить про те, що державну міграційну політику в Україні знову потрібно переглядати та удосконалювати до вимог поточного стану.

Метою статті є формулювання актуальних, особливо із огляду на наслідки повномасштабного вторгнення РФ в Україну, шляхів удосконалення архітектури державної міграційної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Критичні розриви в базисі соціально-економічного розвитку підтверджує фактична відсутність вже тривалий період інвестицій в новітні технології та в людський капітал в Україні, ВПП якої продукується моделлю аграрно-сировинної структури економіки в умовах прогресуючої еміграції, депопуляції та старіння населення, а виробництво базується на використанні технологій минулого сторіччя, що не в змозі забезпечити досягнення середніх темпів зростання соціально-економічного середовища, які спостерігаються в світі, оскільки для цього необхідним є стрімке зростання продуктивності праці за рахунок автоматизація, роботизації та діджиталізації.

З іншого боку за даними соціального опитування у червні 2023 року значна частина представ-

ників середнього бізнесу та ІТ-галузі, тобто так званого середнього класу, який виступає займає найбільш активні позиції в розвитку економічного потенціалу держави, зокрема започаткуванні стартапів та є рушійною силою в галузевій перебудові економіки, налаштована на еміграцію до європейських та інших країн світу. Зокрема 30% респондентів відповіла, що провела або планують провести релокацію закордон, а 4% вже відкрила там новий бізнес. Стосовно представників релокованого бізнесу, то тут третина респондентів частково чи повністю обрали інші країни [10].

Такі рішення приймаються представниками бізнес-середовища не лише з огляду на небезпеку та непередбачувані умови ведення бізнесу за триваючої фази активних бойових дій, а й з огляду на той факт, що інші країни пропонують комфортнішу юрисдикцію, легший і дешевший доступ до інвестиційного капіталу та кращі фіскальні умови для стартапів і гарантії незастосування корупційних практик, адже за показником індексу економічної свободи, який є маркером перспектив глобальної конкурентоспроможності та соціально-економічного розвитку країн, Україна в 2023 році отримала лише 130 місце, що відносить нас до «переважно невеликих» країн з огляду на наявність економічних свобод. Більше того – Україна знаходиться на межі попадання до групи країн де відсутні економічні свободи та втратила 35 позицій порівняно з рейтингом 1995 року (перший розрахунок даного показника), коли вона була класифікована як країна з достатньо розвиненими економічними свободами [11].

Щодо боротьби з корупційними проявами зазначимо, що в рейтингу сприйняття корупції Transparency International Україна є другою найкорумпованішою країною в Європі зайнявши у 2022 році 116 місце серед 180 країн світу, які досліджувалися, що засвідчує факт глибокого вкорінення корупційних практик в діяльності політикуму, інститутів публічного управління, громадян та представників бізнес-середовища, що засвідчує існування неформального суспільного договору щодо толерантного сприйняття проявів корупції, оскільки отримані в 2022 році 33 бали зі 100 відповідають рівню дуже корумпованих країн, і це значно нижче, ніж показник таких європейських країн, які розвиваються, як Албанія – 36 балів (101 місце), Боснія та Герцеговина – 34 бали (110 місце), Молдова – 39 балів (91 місце) Косово – 41 бал (74 місце), Вірменія – 46 балів (63 місце), Грузія – 56 балів (41 місце), і навіть Білорусь з диктаторським режимом на чолі отримала 39 балів та 101 місце [12].

Також за відсутності ефективної державної політики щодо повернення мігрантів вже на поточний момент Україна може втратити до 113 млрд доларів ВВП за 10 років (у цінах 2021 року), що також призведе недоотримання близько 45 млрд доларів податків і зборів державного і місцевих бюджетів. І це без врахування тренду зниження бажання мігрантів повертатись на батьківщину внаслідок зростання інтеграції в країнах-реципієнтах та повоєнного відтоку українців закордон [13].

Щодо динаміки зростання ризиків неповернення громадян України зазначимо, що якщо на початок активної фази воєнних дій згідно з опитуванням в березні 2022 року частка вимушених мігрантів, які не планували повертатися до України або ще не визначилася з відповіддю складала 21%. Найбільш представленими соціальними групами були висококваліфіковані фахівці (26%), підприємці (20%) та кваліфіковані робітники (17%) [14].

Вже станом на кінець 2022 року питома вага біженців, які не планували повертатися до України зросла до 26%, а питома вага українців, які не змогли дати чіткої відповіді зросла відповідно з 10% у березні 2022 року до 16% станом на грудень 2022 року. Дана тенденція свідчить про зміну думки тих, хто планував повертатися, до більш невизначеної позиції, оскільки працевлаштування, навчання дітей в іноземних школах, вивчення мови та інші фактори сприяють зміні намірів мігрантів, які поступово інтегруються в європейське суспільство. Кластерний аналіз виявив чотири групи мігрантів: класичні біженці (переважно жінки середнього віку з дітьми), квазітрудові мігранти, професіонали (люди, які частіше за інші групи працюють за спеціальністю та менше готові працювати не за нею), люди із зони бойових дій [15].

Згідно з результатами другої хвилі опитування у січні-березні 2023 року майже половина українських вимушених мігрантів (44%) мали намір ще на кілька років після закінчення російсько-української війни або навіть назавжди залишитися в Німеччині (аналогічний показник наприкінці літа 2022 року складав 39%), а ще 30% хочуть підтримувати тісний зв'язок із Німеччиною, і лише 38% біженців планують повернутися в Україну після закінчення війни. Значну частку вимушених мігрантів з України в Німеччині становлять діти та молодь: приблизно кожен другий українець приїхав до Німеччини хоча б з однією неповнолітньою дитиною, до того ж майже половина цих

дітей віком до 10 років. Їхнє психологічне самопочуття трохи покращилося за час перебування в Німеччині, але воно все ще нижче за нормальні значення для інших дітей і молоді в Німеччині. При цьому майже всі діти шкільного віку з України відвідують загальноосвітню чи професійну школу, але лише 6 із 10 дітей віком 3-6 років відвідували дитячий садочок [16].

Зауважимо, що умови життя українських мігрантів значно покращилися: на початку 2023 року більшість із них відвідували мовні чи інтеграційні курси або вже закінчили їх, четверо з п'яти біженців живуть у приватній квартирі чи будинку. Частка працевлаштованих біженців трохи збільшилася в період із кінця літа 2022 року до початку 2023 року. 3-поміж біженців, що не працюють, відзначається високий рівень зацікавленості в працевлаштуванні.

Більшість українців показали значний прогрес у вивченні німецької мови: троє із чотирьох вимушених мігрантів відвідували або вже пройшли один або кілька курсів німецької мови, але найчастіше – інтеграційний курс. Частка біженців, які вказали, що вони зовсім не розмовляють німецькою, скоротилася більш як удвічі – до 18%.

Проте рівень зайнятості серед українських мігрантів порівняно з кінцем літа 2022 року фактично не змінився і склав 18% серед осіб працездатного віку проти 17% на момент попередньої хвилі опитування [16], що на нашу думку, пов'язане не лише із відвідуванням мовних та інтеграційних курсів, які спрямовані покращення можливостей працевлаштування в майбутньому, а й із усталеною практикою тіньової зайнятості серед українців, які отримують виплати по безробіттю, та високою часткою так званих виплатних туристів. Понад дві третини українських біженців, які не мали трудових контрактів на початок 2023 року, хотіли почати працювати негайно або протягом року, що буде мати позитивний ефект зростання доходів українських громадян, які на момент проведення дослідження становили у середньому 850 євро на місяць на домогосподарство не враховуючи безоплатного проживання, житлових субсидій, допомоги на харчування та інших соціальних бенефітів.

Враховуючи вікову на гендерну структуру українських мігрантів приблизно 2,1 млн осіб з них є працездатними особами з порівняно високою робочою кваліфікацією, які мають вищу або незакінчену вищу освіту. В тому числі: 1,4 млн біженців в країнах ЄС та 0,7 млн в РФ та Білорусі. При цьому вже на кінець 2022 року в країнах-

реципієнтах вирішили залишитись 2,7 млн наших співгромадян.

Очікувано, що частина українців доволі швидко адаптується до ринків праці ЄС, зважаючи на високий рівень мотивації, освіти й кваліфікації, надання ЄС громадянам України статусу тимчасового захисту, який надає право на роботу одразу, а також готовність українців на додаткові зусилля для пошуку роботи. Це, незважаючи на високу частку так званих виплатних мігрантів, засвідчує факт того, що українцям буде легше адаптуватись до життя закордоном, що збільшує ризик того, що значна частка мігрантів не повернеться в Україну.

З огляду на державні інтереси повернення українських мігрантів на батьківщину є критично важливим фактором забезпечення відбудови та сталого економічного зростання України, оскільки враховуючи припущення, що більша частина мігрантів повернеться, зростання ВВП з поточного рівня темпом 7% на рік протягом наступних десяти років вимагає залучення додатково в економіку від 3,1 до 4,5 млн осіб робочої сили [13].

Головною ж проблемою для українських мігрантів є питання безпеки, оскільки від початку активної фази російсько-української війни і на сьогодні фактор безпеки відіграє чи не найважливішу роль у сприянні поверненню українців на батьківщину. Безпекова ситуація та окупація регіону є основними причинами для половини респондентів, щодо прийняття рішення не повертатись до України. Ті мігранти, які до початку повномасштабної війни проживали у північних, східних, південних регіонах і у м. Києві, приділяють більше уваги питанню відсутності небезпеки при вирішенні повернутись до України. Ще одним з найважливіших безпекових аспектів є розмінування прифронтових і постраждалих від війни регіонів.

Припинення війни, розвиток економіки та відбудова інфраструктури й житла є основними факторами, які теоретично можуть сприяти поверненню наших громадян в Україну. Зокрема, українці, які виїхали із зони бойових дій найбільш схильні повернутись із закордону у безпечніші регіони при наданні допомоги з боку держави з житлом, працевлаштуванням і за умови суттєвої фінансової підтримки. Вимушені мігранти приділяють велику увагу фактору доступності електро- і водопостачання, особливо люди м. Києва та східних регіонів. Можливості для освіти також є найбільш поширеною потребою серед мігрантів

з дітьми. А наявність житла є надважливим фактором в форматі державної підтримки у відбудові або отриманні житла

Інший важливий фактор для повернення українців – це можливості для працевлаштування. Згідно з результатами різних опитувань, наявність добре оплачуваної роботи і відносно вищий рівень життя в Україні, сприятиме поверненню наших співвітчизників. Проте, як ми вказували вище, все більше працездатних українців знаходять роботу закордоном, що зводить практично нанівець сподівання щодо їх повернення в Україну, особливо висококваліфікованих кадрів [17].

Проте на поточний момент в Україні спостерігається прямо протилежна ситуація. Так згідно опитування порталу roбота.ua за ініціативи Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України щодо викликів у працевлаштуванні вимушено переміщених осіб переважна більшість респондентів (56,2%) не мають роботи та знаходяться в активному пошуку. При цьому 26,2% опитаних хоча і працевлаштовані, але шукають краще місце роботи. Майже дві третини опитаних (64,4%) шукають повну зайнятість, а неповна зайнятість або фріланс цікавить 39% та 16,5% респондентів відповідно. Преференції щодо наявності освіти та досвіду розділяються майже рівномірно: роботу без досвіду чи спеціалізованої освіти шукають 37,8% опитаних, з досвідом – 33,7%, за спеціальністю – 28,5%. Головними проблемами у пошуку роботи називають низьку оплату праці, небажання роботодавця наймати на роботу вимушено переміщених осіб, відсутність вакансій за рівнем освіти та досвідом, недостатність професійних навичок та досвіду роботи, брак підтримки у пошуку роботи або ж неактуальність професії [18].

З іншого боку, враховуючи, що Директивою ЄС 2001/55/ЄС від 04.03.2022 року передбачено надання тимчасового захисту українським мігрантам терміном до 3 років, то в 2025 році перед країнами ЄС безумовно постане питання щодо подальшого повернення або ж інтеграції українців. У разі повного припинення бойових дій чи за умови підписання Україною та РФ мирного договору, нашим співвітчизникам буде важко отримати міжнародний захист, але враховуючи ментальність, кваліфікацію та середній вік українських мігрантів, які є значно конкурентнішими, ніж у представників Близького Сходу та Африки деякі країни ЄС, зокрема Польща, Чехія та Німеччина є відкрито заявляють про зацікавленість країн в інтеграції частки кваліфікованих та вже

залучених до праці вимушених мігрантів після закінчення терміну тимчасового захисту.

Ці тренди проявляються навіть не дивлячись на той факт, що ЄС на зараз активно протидіє негативним наслідкам російсько-української війни: енергетичній кризі, яка призвела до зростання цін на енергоресурси, прискоренні інфляції, порушенням логістичних зв'язків через санкції проти РФ, втраті російського ринку, криз на ринку нерухомості через дефіцит житла через нову хвилю біженців, невдоволення місцевого населення та соціальну напругу. Зокрема, в рамках комплексу заходів зі зниження темпів інфляції Європейський центральний банк підняв базову відсоткову ставку по кредитах з 0% у червні 2022 року до 4% у червні 2023 року, що призводить до зниження економічної активності та зменшення ВВП, що ще більше посилює втрати ЄС і зменшує шанси на надання Україні ресурсів для відновлення України.

З урахуванням невизначеності щодо реальних термінів вступу України до ЄС країни, які зацікавлені залученні робочої сили, будуть впроваджувати міграційні програми та зміни до національного законодавства, які спрощуватимуть легалізацію перебування українців після закінчення терміну тимчасового захисту. Зокрема комітет Європейського парламенту з громадянських свобод, юстиції та внутрішніх справ вже розглядає можливість надання нерезидентам ЄС довгострокового резидентства після трьох років перебування в ЄС замість поточних п'яти років, що знизить імовірність масового повернення мігрантів до України.

Хоча в багатьох історичних випадках масове повернення вимушених мігрантів носило примусовий аналогічний сценарій репатріації наших співвітчизників є малоімовірним з огляду на негативне ставлення УВКБ ООН, забезпечення необхідними трудовими ресурсами не лише відновлення України, а хоча б можливостей для збереження поточного рівня ВВП, добробуту населення та податкових можливостей щодо наповнення бюджетів усіх рівнів і фінансування базових публічних послуг вимагає вже зараз почати будувати нову архітектуру державної міграційної політики щодо забезпечення добровільного повернення мігрантів.

Оскільки стратегічною метою України є повернення усіх громадян, які покинули країну внаслідок війни; та політичне керівництво України повинно налагодити постійний діалог з країнами-реципієнтами та донести цю позицію міжнародним партнерам і спільно напрацьовувати рішення, які сприятимуть досягненню цієї мети. Для ефек-

тивного формування нової архітектури державної міграційної політики необхідно забезпечити отримання та консолідацію достовірної інформації щодо демографічно-соціальних характеристик мігрантів, а також інформація щодо їхніх потреб та інтересів. Для цього слід налагодити ефективний збір та аналіз актуальних даних від органів публічного управління країн-реципієнтів, постійні опитування щодо настроїв мігрантів та репатріантів, а також додаткову актуалізацію даних через інші джерела інформації, зокрема, аналіз даних мобільних операторів тощо. Додатково ефективність впровадження нової державної міграційної політики має підвищитися завдяки створенню окремого органу, який сконцентрує на собі координацію зусиль стейкхолдерів на рівні органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, між якими досі розбалансовані повноваження, функції та інформація в сфері вимушеної міграції.

Забезпечення базових потреб репатріантів в рамках швидкої відбудови України передбачає перш за все досягнення стратегічної мети гарантування сталого економічного зростання з фокусом на потреби вимушених мігрантів, забезпечення стабільного функціонування ринку праці та стимулювання підприємництва в регіонах з високим відтоком населення, масштабне відновлення соціальної, комунальної та транспортної інфраструктури та відбудова житлового фонду.

Своєю чергою дизайн додаткових заохочувальних стимулів для сприяння поверненню мігрантів має включати надання реінтеграційної підтримки, зокрема фінансову допомогу на транспортні витрати, одноразові щомісячні виплати у спеціальному статусі, надання тимчасового житла або субсидій на його оренду та здешевлення іпотеки, підтримку з працевлаштуванням мігрантів, сприяння підприємницькій діяльності, в тому числі надання кредитів і грантів, спрощення процедур визнання закордонної освіти, пільгові кредити на перенавчання і здобуття вищої освіти, податкові канікули на закордонні доходи.

Без запровадження нової архітектури державної міграційної політики в Україні посиляться тенденції зростання частки тіньової економіки,

адже поточна практика покриття дефіциту державного бюджету за рахунок фінансової допомоги коаліції країн-партнерів припиниться із деескалацією військових дій та зростанням проблемам в економіках країн-донорів, єдиною відповіддю стане посилення фіскальної політики в Україні, що матиме наслідком ще більше зниження темпів економічного розвитку та нівелюватиме стимули для активізації продукування бізнес-проектів та притоку інвестицій в разі акцентування на оподаткуванні підприємницької діяльності великого та середнього бізнесу в рамках популістської політики. Альтернативою таким діям є зниження залежності України від зовнішнього фінансування шляхом виводу з тіні доходів громадян та бізнесу, скасування податкових пільг і перш за все спрощеної системи оподаткування, яка використовується не для реалізації високотехнологічних стартапів, а для мінімізації та приховування доходів від оподаткування, та розширення бази оподаткування.

Крім того, доцільними є секвестр статей видаткової частини державного та місцевих бюджетів, які не є першочерговими як під час війни, так і в повоєнний період – так званий акт здорового аскетизму, передача окремих функцій публічного управління на аутсорсинг бізнес-проектів, розвиток проектів державно-приватного партнерства та повноцінний запуск e-government, синхронізація національної фіскальної політики з політикою країн ЄС, зокрема вирівнювання податкових ставок та стимулів для економічного зростання і наповнення бюджету.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження нова архітектура державної міграційної політики, на нашу думку, повинна базуватися на концепції решорингу людського капіталу [19], а також включати такі кластери, як дипломатична співпраця з країнами-реципієнтами та аналітична робота для виявлення потреб і настроїв вимушених мігрантів, впровадження стимулів повернення українців (як забезпечення базових потреб, так і додаткові стимули), а також інформаційно-комунікаційну роботу. Відповідно, серед перспектив подальших досліджень визначаємо розвиток концепції решорингу людського капіталу в умовах повоєнного відновлення країни.

Список літератури:

1. Ukraine Refugee Situation. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 06.08.2023).
2. Дракохруст Т.В. Правове забезпечення державної міграційної політики України: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 416 с.
3. Курилюк Ю., Родінова Н., Овчар П. Проблеми та перспективи міграційної політики ЄС. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-34> (дата звернення: 12.08.2023).

4. Chaplynskyi K., Savishchenko V., Shevchenko S. Contemporary migration paradigm: management, legal, economic and sociocultural perspectives. *Economic Annals-XXI*. 2019. № 179. P. 9-10. URL: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-04> (дата звернення: 14.08.2023).

5. Шапоренко І.О. Державна міграційна політика: шляхи регулювання та принципи. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Т. 2. С. 252-257.

6. Мунько А.Ю. Міжсекторальна синергія в міграційній політиці. Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації : Матеріали І Міжнар. наук.-практ. онлайн конф., 23 жов. 2020 р. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 99 – 100.

7. Ставицька А., Попович К., Септа М. Актуальні аспекти міграційної політики України. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 1. С. 114-119. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.01.114 (дата звернення: 12.08.2023).

8. Дзеніс О., Шарко Н. Міжнародна міграція робочої сили в сучасних умовах та її вплив на міграційну політику держави. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-20> (дата звернення: 14.08.2023).

9. Ілюзія зростання. Прогноз економіки України 2023 – 2024. Український інститут майбутнього. URL: <https://drive.google.com/file/d/1aHgb9fvVj25xp7Ia7oL3MPD6iin9zMi/view> (дата звернення: 16.08.2023).

10. Український бізнес та суспільство під час війни. Gradus Research Company. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/ukrainian-business-during-war> (дата звернення: 16.08.2023).

11. 2023 Index of Economic Freedom. The Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/ranking> (дата звернення: 17.08.2023).

12. Corruption Perceptions Index 2022. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022> (дата звернення: 17.08.2023).

13. Проект з розвитку людського капіталу в Україні: Сприяння поверненню вимушених мігрантів. Easy Business. 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1R1Xw50nG2qsDskRsqYzbdHhVSstouloL/view> (дата звернення: 17.08.2023).

14. Українські біженці: настрої та оцінки (березень 2022р.). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/ukrainski-bizhentsi-nastroi-ta-otsinky> (дата звернення: 17.08.2023).

15. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути?: аналітична записка. Центр економічної стратегії. 2023. URL: <https://ces.org.ua/who-are-ukrainian-refugee-research> (дата звернення: 17.08.2023).

16. Geflüchtete aus der Ukraine: Knapp die Hälfte beabsichtigt längerfristig in Deutschland zu bleiben. Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung. 2023. URL: <https://www.bib.bund.de/DE/Presse/Mitteilungen/2023/2023-07-12-Gefluechtete-aus-der-Ukraine-Knapp-die-Haelfte-beabsichtigt-laengerfristig-in-Deutschland-zu-bleiben.html> (дата звернення: 18.08.2023).

17. IOM Ukraine Bi-weekly Report, 19 June 2023. The International Organization for Migration. URL: <https://mailchi.mp/iom/iom-ukraine-biweekly-report-6129774?e=f95068df25> (дата звернення: 18.08.2023).

18. Головні виклики пошуку роботи для ВПО: результати дослідження. Урядовий портал. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/holovni-vyklyky-poshuku-roboty-dlia-vpo-rezultaty-doslidzhennia> (дата звернення: 06.08.2023).

19. Treshchov M., Munko A. Reshoring as a way of industrial breakthrough of Ukraine for sustainable development. *Sustainable development of territories: challenges and opportunities: monograph / Bobrovska O. Yu., Krushelnyska T. A., Prokopenko L. L. [etc.]; ed. by O. Yu. Bobrovska*. International Center for Research, Education and Training. MTÜ. Tallinn, Estonia, 2021. С. 97 – 106.

Treshchov M.M. UPDATE OF THE STATE MIGRATION POLICY ARCHITECTURE OF UKRAINE

The article is devoted to the formulation of actual, especially in view of the consequences of the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, ways of improving the architecture of the state migration policy. According to the UN, more and more Ukrainians are migrating to other countries in search of safety, protection and assistance. This, of course, affected all spheres of socio-economic activity, and therefore requires a change in priorities and methods of state administration. The socio-economic situation of Ukraine is analyzed taking into account the impact of migration processes on its sustainability, in particular; attention is focused on such analytical data as investments in the latest technologies and in human capital, the dynamics of the departure of Ukrainians to other countries and, accordingly, their return, the state of the labor market in Ukraine, budget indicators, etc. Ukraine's position in indicative global rankings based on the Index of Corruption Perceptions and the Index of Economic Freedom was also investigated. The results of the analysis showed disappointing trends in migration processes. In turn, the end of the war, the development of the economy

and the reconstruction of infrastructure and housing, employment opportunities are the main factors that can theoretically contribute to the return of citizens to Ukraine. From the point of view of achieving the strategic goal of ensuring the sustainable socio-economic development of Ukraine with an emphasis on the needs of forced migrants, a new architecture of the state migration policy aimed at ensuring the stable functioning of labor resources is proposed. market and stimulation of entrepreneurship in regions with high population outflow, large-scale restoration of social, communal and transport infrastructure and reconstruction of the housing stock. The new architecture should be based on the concept of reshoring of human capital, and also include such clusters as diplomatic cooperation with recipient countries and analytical work to determine the needs and attitudes of forced migrants, the introduction of incentives for the return of Ukrainians (both the provision of basic needs and additional incentives) , as well as information and communication work.

Key words: *public administration, migration, state migration policy, refugees, labor migration, labor market, budget policy, reshoring of human capital.*